УДК 712.3:712.253

ПОКОМПОНЕНТНИЙ ПІДХІД ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСТЕТИКИ ЛАНДШАФТУ

Н. О. ОЛЕКСІЙЧЕНКО, *доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри ландшафтної архітектури та садово-паркового будівництва*
Н. В. ГАТАЛЬСЬКА, *кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри ландшафтної архітектури та садово-паркового будівництва*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: nadiaolex@ukr.net, gatalska@ukr.net

У результаті аналітичних досліджень існуючих принципів та підходів щодо оцінювання естетики ландшафтів виявлено аспекти, відносно яких здійснюється їх систематизація – наявність людини в середовищі в момент аналізу або відстороненість (теорії задіяності та дистанційні теорії естетичного сприйняття відповідно); орієнтація на дослідження ландшафту як естетичного об'єкту (об'єктивістські або об'єктно-орієнтовані) та людини як суб'єкту сприйняття естетичних якостей (суб'єктивістскі або суб'єктно-орієнтовані). Встановлено, що найбільший доробок учених зосереджений у колі об'єктивно-орієнтованих підходів, а надто тих методів та методик, які фокусують увагу на оцінюванні його окремих компонентів. Охарактеризовано об'єктно-орієнтовані підходи та методи дослідження естетики ландшафту, які зосереджено на оцінюванні його компонентів, як формотворюючих факторах естетичності. Виявлено відносно значну кількість покомпонентних підходів та методів оцінювання естетичних якостей ландшафтів, проте, вони не об'єднані в загальну систему та дають можливість охарактеризувати тільки окремі компоненти паркового ландшафту з різних точок зору. Найбільш комплексною в цьому контексті може вважатися методика естетичної оцінки біоценозів, розроблена В. П. Кучерявим, що включає дві оцінювальні шкали – таксаційно-фітоценотичну та емоційну. З'ясовано, що результати аналізу естетичних якостей ландшафту зводяться до параметризації об'єкту (окремого компоненту ландшафту), які і стають основою оцінювання. Важливим аспектом існуючих покомпонентних методів та підходів є застосування кількісних показників, які орієнтовані на оцінювання стану компонентів паркового простору.

Ключові слова: *естетика паркового середовища, компоненти паркового ландшафту*

Актуальність. У сучасній науці естетика ландшафту – це науковий напрям, що вивчає зовнішній вигляд ландшафту (пейзаж) як особливий вид відновлюваного ресурсу, що впливає на психологічний комфорт людини [12]. Упродовж останніх десятиліть питання оцінювання естетичних якостей природних та антропогенних ландшафтів набуває все більшої актуальності та висвітлено в роботах як закордонних, так і вітчизняних вчених: D. L. Linton [25], P. S. Kane [23], Rudi van Etteger, Ian H. Thompson & Vera Vicenzotti [27] М. Д. Гродзинський, О. В. Савицька [3], Л. Н. Вдовюк, А. А. Мотошиної [11], М. Ю Фролової [20], Б. І. Кочурова, Н. В. Бучацької [7], В. А.Ніколаєва [12], Д. А. Дирина, Е.С. Попова [5] та ін. Окремі наукові роботи (Wöbse, H. H. [29], Rudi van Etteger, Ian H. Thompson & Vera Vicenzotti [27] А. Р. Гринасюк [2], М. Д. Гродзинський, О. В. Савицька [3], Д. А. Дирин, Е. С. Попов

[5], Г. О. Осиченко [15, 17, 16] та ін.) присвячені аналізу або включають огляд наукових теорій, підходів та методів дослідження естетики як природного, так і міського середовища. Проте поряд із значною науково обґрунтованою теоретичною та методичною базою оцінювання ландшафту А. Р. Гринасюк наголошує на відсутності комплексності [2].

Такі обставини актуалізують питання систематизації існуючих наукових праць щодо дослідження естетики ландшафту як природного, так і антропогенного походження. У цьому контексті, варто відмітити дослідження М. Д. Гродзинського, О. В. Савицької, спрямовані на вивчення естетики природних ландшафтів, які виділяють *дистанційні теорії естетичного сприйняття* та *теорії задіяності* [3]. Перші виходять з естетичних поглядів І. Канта [6], який стверджував, що естетичне відчуття можливе лише від об'єктів, які не мають для людини практичного значення та знаходяться на «відстані» від неї (в прямому та опосередкованому сенсі). Естетичність розглядається як внутрішня властивість об'єктів та не залежить від індивідуальних рис людини. Дана теорія має суперечності, зокрема експериментально доведено, що на естетичні преференції людей впливають соціокультурні, часові та і інші чинники.

В свою чергу, теорії задіяності базуються на роботі J. Dewey «Мистецтво як досвід» («Art as experience»), в якій автор стверджує, що для розуміння естетики необхідним є зв'язок між творами мистецтва та повсякденністю людини і доводить справедливість «популярного мистецтва», що суперечить теорії І. Канта. До основних завдань теорії естетики автор відносить встановлення безперервності зв'язку естетичного досвіду з життєвими процесами людини та означення його наслідків [22]. Відповідно до J. Dewey мистецтво може вважатися естетичним лише якщо стає досвідом для людини.

Таким чином, дослідження естетичних якостей ландшафтів формувалися у двох напрямах – виявлення найпривабливіших для людини ландшафтів та дослідження об'єктивних причин різниці сприйняття різних індивідуумів (соціальних, етнічних та інших груп). Фокусування уваги вчених на об'єктивних факторах, що впливають на естетичну привабливість ландшафтів сприяло розвитку підходів та методів дослідження матеріальних форм ландшафту. У той же час центральне місце в дослідженнях інших вчених займала людина, як суб'єкт сприйняття та оцінювання естетики ландшафту [24].

Відповідно теорії задіяності естетичного сприйняття базуються на філософсько-естетичному напрямі, що передбачає пізнання об'єкту шляхом «занурення» у нього [3]. Відповідно естетичні якості об'єкту сприймаються в результаті взаємодії об'єкта (ландшафту) та суб'єкта (людини) і залежно від акцентування уваги на дослідженні властивостей першого або особливостей сприйняття другого, підходи та методи класифікують на об'єктивістські та суб'єктивістські [3, 5]. Синонімічними до них можна вважати виділені М. Д. Гродзинським та О. В. Савицькою *ландшафтоцентричні* (спрямовані на вивчення рис ландшафту, які визначають його естетичні якості) та *антропоцентричні* (спрямовані на пізнання людини як суб'єкту естетичного сприйняття ландшафту і об'єкт, у свідомості якого формується образ ландшафту) напрями дослідження естетики ландшафту [3]. У свою чергу, Г. О. Осиченко, серед наявних теорій, підходів та методів, які можуть бути застосовані до вивчення естетики міських ландшафтів, виокремлює *об'єктно-орієнтовані, суб'єктно-орієнтовані* та *суб'єктно-об'єктно-орієнтовані* [16].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У результаті аналізу теорій та методів дослідження естетики ландшафту

виявлено, що найбільший доробок учених зосереджений у колі об'єктивно-орієнтованих підходів, а надто тих методів та методик, які фокусують увагу на оцінюванні його окремих компонентів, що обумовлює необхідність їх систематизації та узагальнення. У розрізі останніх естетика ландшафту розглядається як сумарна оцінка естетичних якостей окремих його компонентів та може бути визначено як покомпонентний підхід. Серед учених, роботи, яких присвячені оцінюванню компонентів ландшафту варто відзначити В. Стецюк [19], D. L. Linton [25], Л. Н. Вдовюк, А. А. Мотошина [11], Г. Маргайлик і Л. Кирильчик [10], О. Г. Хороших, О. В. Хороших [21].

Метою дослідження є узагальнення та систематизація об'єктно-орієнтованих методів дослідження ландшафту як естетичного об'єкту, сфокусованих на оцінюванні його компонентів.

Матеріали і методи. Матеріалами для досліджень слугували результати аналізу наукових джерел літератури, які стосуються теортико-методологічних аспектів дослідження естетики ландшафту. В основу досліджень покладено загальнонаукові методи пізнання (аналіз, системний підхід, синтез). Дослідження базується на поняттях і принципах середовищного підходу оцінювання ландшафту, а також на порівняльному аналізі об'єкто-орієнтованих та суб'єктно-орієнтованих методів дослідження, що відповідає положенням системного підходу та співпадає із загальними тенденціями в сучасних наукових дослідженнях.

Результати досліджень. Предметом досліджень покомпонентного підходу є оцінювання естетичних якостей ландшафту як сумарного значення якісних характеристик його елементарних компонентів. До спеціальних методів, які застосовуються в межах покомпонентного підходу відноситься фітоценотичний та морфологічний аналіз, оціночна картографія, фотофіксація, гіс-технології тощо. У рамках покомпонентного підходу серед теоретико-методологічних праць найважливіша роль за дослідження естетичних якостей ландшафту відводиться рельєфу і насадженням, на що звертає увагу значна кількість учених (D. L. Linton [25], А. Р. Гринасюк [2], Л. Н. Вдовюк та А. А. Мотошина [11], Г. М. Маргайлик і Л. А. Кирильчик [10]). На основі проведеного аналізу теоретико-методологічних підходів, стратегій та методів вивчення естетичних якостей ландшафту сформовано концептуальну схему проведення цих досліджень у розрізі покомпонентного підходу (рис. 1).

Естетична оцінка рельєфу є важливою частиною естетичної геоморфології – наукового напряму, що охоплює питання класифікації та оцінки естетичних властивостей рельєфу земної поверхні, виявленню впливу морфологічних ландшафтів на культуру і здоров'я людини через емоційний дух і творчість [19].

На важливості рельєфу для естетики ландшафту наголошує і D. L. Linton, який виділяє два основних компонента, які на його думку, формують живописність пейзажів – це рельєф та покрив рельєфу (як природній, так і штучний). Для оцінювання характеристик рельєфу D. L. Linton виділив шість критеріїв – відносні висоти, крутизна схилів, розсіченість території, глибина та частота трапляння долин, ступінь ізольованості окремих форм рельєфу одна від одної. Характеристики були ранжовані за бальною системою та визначали естетичну оцінку території по балах [25].

Окремої уваги в контексті покомпонентного підходу заслуговують питання оцінювання декоративності насаджень та окремих рослин, їх стану, які представлені у ряді теоретичних і методичних робіт різними авторами (Ф. Гурський [4],

Р. В. Гарлушко [1], Г. Маргайлик і Л. Кирильчик [10], Пряхін [18], О. Г. Хороших, О. В. Хороших [21]). Дослідження естетичних якостей насаджень, як основного формотворюючого компоненту паркових ландшафтів, орієнтовані на визначення:

• життєвості насаджень, а естетичний фактор визначається як наслідок стійкості рослин за рахунок їх біологічних особливостей до комплексу екологічних факторів;

• декоративних характеристик як окремих рослин, так і угруповань, високі показники котрих і визначають естетичну якість паркових ландшафтів (*див.* рис. 1).

Зокрема, Ф. В. Гурський [4], оцінюючи стан деревних насаджень, виходить з двох основних характеристик – життєвості або успішності культур та надійності насаджень. В свою чергу, Р. В. Гарлушко досить широко розглядає окремі як біологічні, так і екологічні особливості рослин, які утворюють насадження, зокрема їх алелопатичні властивості, видову та вікову структури, посухостійкість, морозостійкість, показники вітрового режиму [1].

Дослідженням насаджень лісопаркових ландшафтів займалися Г. М. Маргайлик і Л. А. Кирильчик [10], що розробили методику оцінювання їх декоративності, що базується на десяти головних показниках, які стосуються характеристики насаджень і трибальній системі оцінювання. Автори поділяють насадження на три категорії: 1 – високодекоративні (30–21 бал), 2 – декоративні (20–11 балів), 3 – малодекоративні, тобто ті, що потребують проведення значних робіт із реконструкції (10 балів і менше). До десяти основних критеріїв автори відносять наступні:

- архітектоніку насаджень – специфічні особливості побудови насадження залежно від складу, віку, густоти тощо;

- ступінь контрастності – різко виражене протиставлення якостей складових елементів композиції (форма, розміри та краса крон, стовбурів дерев, їх взаєморозміщення);

- живописність насаджень;

- умови огляду – наявність та чергування ближніх і дальніх перспектив;

- розчленованість – ярусність насаджень, їх вертикальна та горизонтальна зімкнутість;

- живописність конфігурації периметра ділянки – зовнішній абрис, наявність узлісь;

- вплив насадження на формування ландшафту парку або лісу – спорідненість з природним або культурним ландшафтом;

- характер рельєфу – ступінь його виразності;

- задерніння галявин – якість газонного покриву на галявинах;

- світлотінь – освітленість або затінення рослинного комплексу (всередині та ззовні).

На нашу думку, така методика прийнятна для визначення естетичних якостей штучних деревних насаджень, а також для проведення ландшафтної таксації гаїв, виділення та оформлення рекреаційних лісів, ботанічних об'єктів, складання порівняльних характеристик насаджень окремих культурних ландшафтів. Однак більшість компонентів паркового ландшафту залишаються поза увагою, що унеможливлює отримання об'єктивних результатів оцінювання естетичних якостей паркового ландшафту загалом.

Разом із тим, М. Г. Курдюком [8], на основі зазначеної вище методики, розроблено критерії оцінювання декоративності садово-паркових об'єктів із доповненнями, куди включені не лише насадження, а й деякі інші компоненти паркового ландшафту. До критеріїв такої оцінки входять десять основних компонентів паркового ландшафту, що оцінюються за 5-бальною шкалою.

До підходів дослідження естетики ландшафтів, в основі яких оцінювання якісних характеристик окремих компонентів об'єкту відноситься методика запропонована Л. Н. Вдовюк та А. А. Мотошиною, що передбачає використання шкали ряду критеріїв (контрастність ландшафтів, кольорова гама, глибина та різноманіття перспектив, наявність водних об'єктів в ландшафтній структурі, участь лісу у формуван-

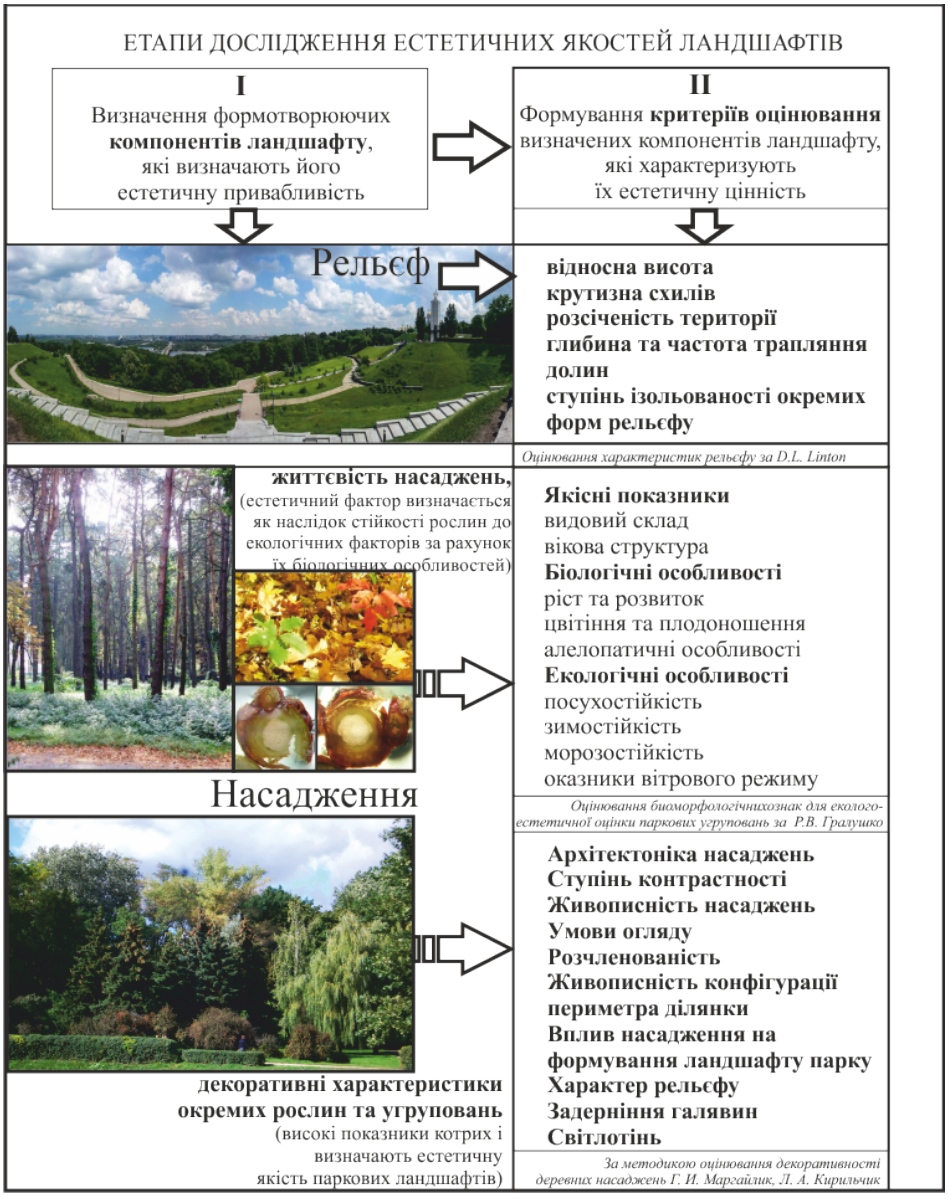

Рис. 1. Концептуальна схема покомпонентного підходу дослідження естетичних якостей ландшафту

Рис. 2. Структура оцінювання композиційної узгодженості компонентів паркового простору, як основи естетичності

ні пейзажу, ступінь антропогенної трансформації ландшафту, наявність в ландшафтах символічних об'єктів) за якими отримані значення мають бути переведені в оціночні бали [11].

Зосередженням уваги на якісних характеристиках об'ємно-просторові структури насаджень та її оцінювання відповідно до засобів гармонізації композиції вирізняється підхід David E. Whiting. [28]. Автор виділяє одинадцять основних аспектів у композиції насаджень для створення гармонізованої об'ємно-просторової структури об'єкта, а саме: єдність, масштабність, збалансованість, простота та різноманітність, акцентування та послідовність у їх відношенні до лінії, форми, текстури та кольору (рис. 2). Підхід передбачає виявлення та аналіз використання кожного з принципів композиції, а також ступінь їх вираженості та гармонізованості, вирізняється описовим методом дослідження і не передбачає числових обчислень.

До комплексних покомпонентних методик, що передбачає дослідження естетичних характеристик ландшафту поряд із їх таксаційно-фітоценотичними ознаками, відноситься методика естетичної оцінки біоценозів, розроблена В.П. Кучерявим, що включає дві оцінювальні шкали [9].

До першої шкали включено таксаційно-фітоценотичні ознаки ландшафту (бонітет фітоценозу, його ярусність, вологість ґрунту, характер рельєфу, видовий

склад і багатство трав'яного покриву, вік деревостану, засміченість ділянки тощо). «Естетичність» кожної із цих ознак оцінюється за трибальною шкалою. Бальна оцінка естетичності розраховується як сума балів окремих ознак ландшафту, що є характерним для об'єктно-орієнтованих методик оцінювання. В основі другої – «емоційної» шкали – покладено суб'єктивне оцінювання насаджень за визначеними параметрами, до яких відносять структурно-вікові та просторові ознаки. На цій шкалі в градації «подобається – не подобається» респондент оцінює: а) естетичність фітоценозу загалом; б) його структурно-вікових показників (продуктивність, ярусність, підріст, підлісок, трав'яний покрив, зімкнутість крон, змішування порід, віковий стан); в) просторових показників – глибини, перспективи і зручності пересування, розчленування деревостану; г) колориту; д) фактури дерев; є) освітленості; е) модуляції виду, тобто його здатності викликати у людини почуття несподіваності. Бальні оцінки естетичності ландшафту та його емоційні оцінки далі об'єднуються в єдину систему [3]. Методика передбачає використання суб'єктивної думки респондентів, проте в її основі лежить об'єктивне оцінювання окремих характеристик біоценозу, що дає підстави віднести її до об'єктивно-орієнтованих підходів дослідження естетики ландшафту.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження об'єктно-орієнтованих підходів дослідження естетики ландшафту виявлено, що найбільша увага вчених зосереджена на дослідженні його компонентів. Результати аналізу естетичних якостей ландшафту зводяться до параметризації об'єкту (окремого компоненту ландшафту), які і стають основою оцінювання. Увагою до методичних підходів оцінювання естетики саме паркових ландшафтів відзначаються роботи М. Г. Курдюка, В. П. Кучерявого, Г. М. Маргайлик і Л. А. Кирильчик.

Незважаючи на відносно значну кількість покомпонентних підходів та методів оцінювання естетичних якостей ландшафтів варто зауважити, що всі вони не об'єднані в загальну систему та дають можливість охарактеризувати тільки окремі компоненти паркового ландшафту з різних точок зору. Найбільш комплексною в цьому контексті є методика естетичної оцінки біоценозів, розроблена В. П. Кучерявим, що включає дві оцінювальні шкали – таксаційно-фітоценотичну та емоційну. Важливим аспектом існуючих покомпонентних методів та підходів є застосування кількісних показників, які орієнтовані на оцінювання стану компонентів паркового простору, що безперечно, впливає на естетику паркового ландшафту, але їх відмінний санітарний стан не гарантує високу естетичність.

Література

1. Галушко, Р. В. Биоморфологические признаки для эколого-эстетической оценки парковых сообществ [Текст] / Р. В. Галушко // Бюлл. Никит. ботан. сада. – 1999. – № 81. – С. 23–27.
2. Гринасюк, А. Р. Методичні основи оцінки атрактивності ландшафтів [Текст] / А. Р. Гринасюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. - 2014. - № 11. – С. 132-135.
3. Гроздинський, М. Д. Естетика ландшафту. / М. Д. Гроздинський, О. В. Савицька – К. : Поліграф. Центр «Київський університет» – 2005. – 183 с.
4. Гурский А. В. Методы оценки состояний древесных насаждений и прогноз их роста и долговечности [Текст] / А. В. Гурский // Бюллетень Главного ботанического сада. – 1955. – № 21. – С. 16–24.
5. Дирин, Д. А. Оценка пейзажно-эстетической привлекательности ландшафтов : методологический обзор [Текст] /Д. А. Дирин, Е. С. Попов / Алтай : Из-во Алтай. гос. ун-та. – 2010. – № 3. – С. 120–124.

6. Кант, И. Критика способности суждения / И. Кант – М. : «Искусство, 1994. – 367 с.
7. Кочуров, Б. И. Оценка эстетического потенциала ландшафта [Текст] / Б.И. Кочуров, Н.В. Бучацкая // Юг России: экология, развитие. – 2007. – № 4. – С. 25-34.
8. Курдюк, М. Г. К вопросу оценки декоративности парковых насаждений [Текст] / М.Г. Курдюк. // Сохранение и восстановление старинных парков: (сборник научных трудов). – К.: 1982. – С. 65-68.
9. Кучерявый, В. П. Урбоэкологические основы фитомелиорации / В.П. Кучерявый – М.: [б.в.], 1991. – Ч. 2: Фитомелиорация. – 288 с.
10. Маргайлик, Г. И. К методике оценки декоративности деревесных насаждений [Текст] / Г. И. Маргайлик, Л. А. Кирильчик // Бюллетень Главного ботанического сада. – 1979. – № 114. – С. 58–60.
11. Мотошина, А. А. Оценка эстетических свойств ландшафтов Тобольского района Тюменской области в рекреационных целях [Текст] / А. А. Мотошина, Л. Н. Вдовюк // «Географический вестник» Пермского университета. – Пермь: 2012. – №4 (23). – С. 10 - 20
12. Николаев, В. А. Ландшафтоведение: эстетика и дизайн: Учебное пособие. / В. А. Николаев. – М.: Аспект Пресс, 2005. 176 с.
13. Осиченко, Г. О. Еволюційні витоки естетичної потреби людини [Текст] / Г. О. Осиченко // Містобудування та територіальне планування. Науково-технічний збірник. – К.: КНУБА, 2012. – Вип. 44. – С. 404-413.
14. Осиченко, Г. О. Аналіз еволюційних підходів до естетичної оцінки містобудівного середовища [Текст] / Г. О. Осиченко // Проблеми розвитку міського середовища:Наук.-техн.збірник. – К.: НАУ, 2011. – Вип. 5. – С. 185-195.
15. Осиченко, Г. О. Когнітивні підходи до оцінки естетичних якостей міста [Текст] / Г.О. Осиченко // Містобудування та територіальне планування. Науково-технічний збірник. – К.: КНУБА, 2011. – Вип. 39. – С. 312-319.
16. Осиченко, Г. О. Концепція парадигми естетики містобудування [Текст] / Г. О. Осиченко // Містобудування та територіальне планування. Науково- технічний збірник –К.: КНУБА, 2014. – Вип. 51. – С. 413-422.
17. Осиченко, Г. О. Семіотичні підходи до аналізу естетичного сприйняття архітектури [Текст] / Г. О. Осиченко // Містобудування та територіальне планування. Науково-технічний збірник. – К.: КНУБА, 2011. Вип. 41. – С. 319-327.
18. Пряхин, В. Д. Новое в методике ландшафтной таксации лесов [Текст] / В. Д. Пряхин // Озеленение городов: (науч. тр. Акад. комун. хоз-ва им. К. Д. Памфилова). – 1970. – № 71. – С. 25–30.
19. Стецюк, В. Естетична функція рельєфу України у контексті екологічної геоморфології [Текст] / В. Стасюк // Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – С. 150-162.
20. Фролова, М. Ю. Оценка эстетических достоинств природных ландшафтов [Текст] / Фролова М.Ю. // Вестник Московского у-та. Серия 5. Геоография. 1994. – № 2. – С. 30-33.
21. Хороших, О. Г. Шкала комплексної оцінки декоративних ознак деревних рослин [Текст] / О. Г. Хороших, О. В. Хороших // Науковий вісник: Дослідження, охорона та збагачення біорізноманіття : зб. науково-технічних праць. – Львів : УкрДЛТУ, 1999. – Вип. 9.9. – С. 167–170.
22. Dewey, J. Art as experience [Text] / Dewey, J. // New York: Penguin Group, 2005. – 371 p.
23. Kane, P. S. Assessing Landscape Attractiveness: a comparative test of two new method [Text] / P. S. Kane // Applied geography. – USA, 1981. – Chapter 1. – C. 77–96.
24. Kaymaz, I. C. Landscape Perception [Text] / Isil Cakci Kaymaz // Landscape Planning. [edited by Murat Özyavuz] Rijeka: InTech. – 2012. – P. 251-276.
25. Linton, D. L. The assessment of scenery as a natural resource [Text] / D. L. Linton // Scotish Geograph. Mag. – 1968. - № 84.
26. Osychenko, G. Classification of the aesthetic qualities of the urban environment [Text] / G. Osychenko // Новый университет. Серия: Технические науки. – Йошкар-Ола: ООО Колоквиум, 2014. – №3-4. – С. 28-34.
27. Rudi van Etteger Aestheticcreation theory and landscape architecture [Text] / Rudi van Etteger, Ian H. Thompson, Vera Vicenzotti // Journal of Landscape Architecture. – 2016. – Volume 11. – P. 80-91
28. Whiting, D. E. Principles of Landscape Design [Text] / David E. Whiting // Garden Notes № 413. – Colorado: Master Gardener training, 2007. – 33 p.
29. Wöbse, H. H. Erlebniswirksamkeit der Landschaft und Flurbereinigungsuntersuchung zur Landschaftsästhetik [Text] / H. H. Wöbse. Landschaft und Stadt. – 1984 (1-2). – 33-54.

References

1. Galushko, R. V. (1999). Biomorfologicheskie priznaki dlia ekologo-esteticheskoi otcenki parkovykh soobshchestv [Biomorphological features for the ecological-aesthetic assessment of park communities]. Biull. Nikit. botan. sada, 81, 23–27.
2. Hrynasiuk, A. R. (2014). Metodychni osnovy otsinky atraktyvnosti landshaftiv [Methodical bases for assessing the attractiveness of landscapes]. Pryroda Zakhidnoho Polissia ta prylehlykh terytorii, 11, 132-135.
3. Hrozdynskyi, M. D., Savytska O. V. (2005). Estetyka landshaftu. [Landscape aesthetics]. Polihraf. Tsentr «Kyivskyi universytet»,183.
4. Gurskii A. V. (1955). Metody otcenki sostoianii drevesnykh nasadzhenii i prognoz ikh rosta i dogovechnosti [Methods of estimation of the condition of tree plantations and the forecast of their growth and longevity]. Biulleten Glavnogo botanicheskogo sada, 21, 16–24.
5. Dirin, D. A., Popov E. S. (2010). Otcenka peizazhno-esteticheskoi privlekatelnosti landshaftov : metodologicheskii obzor [Estimation of landscape-aesthetic appeal of landscapes: methodological review]. Iz-vo Altai. gos. un-ta, 3, 120–124.
6. Kant, I. (1994). Kritika sposobnosti suzhdeniia [Criticism of judgment]. «Iskusstvo, 367.
7. Kochurov, B. I., Buchatckaia N.V. (2007). Otcenka esteticheskogo potentciala landshafta [Estimation of the aesthetic potential of the landscape] Iug Rossii: ekologiia, razvitie, 4. 25-34.
8. Kurdiuk, M. G. (1982). K voprosu otcenki dekorativnosti parkovykh nasazhdenii [To the question of assessing the decorativeness of parkland] Sokhranenie i vosstanovlenie starinnykh parkov: (sbornik nauchnykh trudov), 65-68.
9. Kucheriavyi, V. P. (1991). Urboekologicheskie osnovy fitomelioratcii [Urboecological basis of phytomelioration] Fitomelioratciia, 288.
10. Margailik, G. I. K metodike otcenki dekorativnosti derevesnykh nasazhdenii [Tekst] / G. I. Margailik, L. A. Kirilchik // Biulleten Glavnogo botanicheskogo sada. – 1979. – № 114. – S. 58–60.
11. Motoshina, A. A., Vdoviuk L. N. (2012). Otcenka esteticheskikh svoistv landshaftov Tobolskogo raiona Tiumenskoi oblasti v rekreatcionnykh tceliakh [Estimation of aesthetic properties of landscapes of the Tobolsk district of the Tyumen region for recreational purposes]. «Geograficheskii vestnik» Permskogo universiteta, 4 (23), 10–20.
12. Nikolaev, V. A. (2005). Landshaftovedenie: estetika i dizain: Uchebnoe posobie. [Landscape science: aesthetics and design]. Aspekt Press, 176.
13. Osychenko, H. O. (2012) / Evoliutsiini vytoky estetychnoi potreby liudyny [Evolutionary origins of the aesthetic human need]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk : KNUBA, 44, 404-413.
14. Osychenko, H. O. (2011). Analiz evoliutsiinykh pidkhodiv do estetychnoi otsinky mistobudivnoho seredovyshcha [Analysis of evolutionary approaches to the aesthetic assessment of the urban environment]. Problemy rozvytku miskoho seredovyshcha:Nauk.-tekhn.zbirnyk: NAU, 5, 185-195.
15. Osychenko, H. O. (2011). Kohnityvni pidkhody do otsinky estetychnykh yakostei mista [Cognitive approaches to assessing the aesthetic qualities of the city]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk: KNUBA, 39, 312-319.
16. Osychenko, H. O. (2014). Kontseptsiia paradyhmy estetyky mistobuduvannia [The concept of the urban development aesthetics paradigm]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk: KNUBA, 51, 413-422.
17. Osychenko, H. O. (2011). Semiotychni pidkhody do analizu estetychnoho spryiniattia arkhitektury [Semiotic approaches to the analysis of aesthetic perception of architecture]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk : KNUBA, 41, 319-327.
18. Priakhin, V. D. (1970). Novoe v metodike landshaftnoi taksatcii lesov [New in the method of landscape forest taxation] Ozelenenie gorodov : (nauch. tr. Akad. komun. khoz-va im. K. D. Pamfilova), 71, 25–30.
19. Stetsiuk, V. (2004). Estetychna funktsiia reliefu Ukrainy u konteksti ekolohichnoi heomorfolohii [Aesthetic function of relief of Ukraine in the context of ecological geomorphology]. Problemy heomorfolohii i paleoheohrafii Ukrainskykh Karpat i prylehlykh terytorii, 150-162.
20. Frolova, M. Iu. (1994). Otcenka esteticheskikh dostoinstv prirody landshaftov [Estimation of aesthetic advantages of natural landscapes]. Vestnik Moskovskogo u-ta. Seriia 5. Geografiia, 2, 30-33.
21. Khoroshikh, O. G., Khoroshikh O. V. (1999). Shkala kompleksnoï otcinki dekorativnikh oznak derevnikh roslin [Scale of integrated assessment of decorative signs of tree plants]. Naukovii visnik: Doslidzhennia, okhorona ta zbagachennia bioriznomanittia : zb. naukovo-tekhnichnikh pratc, 9.9, 167–170.

22. Dewey, J. (2005). Art as experience. Penguin Group, 371 p.
23. Kane, P. S. (1981). Assessing Landscape Attractiveness: a comparative test of two new method Applied geography. Chapter 1, 77–96.
24. Kaymaz, I. C. (2012). Landscape Perception Landscape Planning. In Tech, 251-276.
25. Linton, D. L. (1968). The assessment of scenery as a natural resource. Scotish Geograph. Mag, 84.
26. Osychenko, G. (2014). Classification of the aesthetic qualities of the urban environment. The new university. Series: Engineering science, 3-4, 28-34.
27. Rudi van Etteger, Ian H. Thompson, Vera Vicenzotti (2016). Aestheticcreation theory and landscape architecture. Journal of Landscape Architecture, 11, 80-91.
28. Whiting, D. E. (2007). Principles of Landscape Design [Text] / David E. Whiting // Garden Notes № 413. – Colorado: Master Gardener training, 2007. – 33 p.
29. Wöbse, H. H. (1984). Erlebniswirksamkeit der Landschaft und Flurbereinigungsuntersuchung zur Landschaftsästhetik. Landschaft und Stadt, (1-2), 33-54.

SUMMARY

N. O. Oleksiichenko, N. V. Gatalska. *Component approach of landscape aesthetics research/ Biological Resources and Nature Managment.– 2017. – **9**, №5–6. – P.131–140.*

As a result of analytical studies of existing principles and approaches to assessing the aesthetics of landscapes, aspects have been identified regarding which they are systematized: the presence of a person in the environment at the time of analysis or his detachment (involvement theories and distance theories of aesthetic perception, respectively); orientation on the study of the landscape as an aesthetic object (objectivist or object-oriented) and man as a subject of perception of aesthetic qualities (subjectivist or subject-oriented). It is established that the greatest number of researches of scientists is concentrated in the circle of object-oriented approaches, especially those methods and techniques that focus on the evaluation of its individual components. Object-oriented approaches and methods for studying the aesthetics of the landscape are characterized, which focus on the evaluation of its components, as the shaping factors of aesthetics. A relatively significant number of exploratory approaches and methods for assessing the aesthetic qualities of landscapes have been identified, but they are not integrated into a common system and allow only certain components of the park landscape to be characterized from different points of view. The most complex in this context can be considered the method of aesthetic evaluation of biocenoses, developed by V.P. Curly, including two evaluation scales - taxation-phytocenotic and emotional. It is established that the results of the analysis of the aesthetic qualities of the landscape are reduced to the parameterization of the object (a separate component of the landscape), which become the basis of the assessment. An important aspect of the existing component-wise methods and approaches is the application of quantitative indicators that are focused on assessing the state of the components of the park space.

Keywords: *aesthetics of the park environment, components of the park landscape*

АННОТАЦИЯ

Н. А. Алексейченко, Н. В. Гатальская. *Покомпонентный подход исследований эстетики ландшафта//Биоресурсы и природопользование. – 2017. – **9**, №5–6. – С.31–140.*

В результате аналитических исследований существующих принципов и подходов к оцениванию эстетики ландшафтов выявлены аспекты в отношении которых осуществляется их систематизация – наличие человека в среде в момент анализа или его отстраненность (теории вовлеченности и дистанционные теории эстетического восприятия соответственно); ориентация на исследование ландшафта как эстетического объекта (объективистские или объектно-ориентированные) и человека как субъекта восприятия эстетических качеств (субъективистские или субъектно-ориентированные). Установлено, что наибольшее количество исследований ученых сосредоточено в кругу объектно-ориентированных подходов, особенно тех методов и методик, которые фокусируют внимание на оценке его отдельных компонентов. Охарактеризованы объектно-ориентированные подходы и методы исследования эстетики ландшафта, которые сосредоточены на оценке его компонентов, как формообразующих факторах эстетичности. Выявлено относительно значительное количество покомпонентный подходов и методов оценки эстетических качеств ландшафтов, однако они не обьединены в общую систему и дают возможность охарактеризовать только отдельные компоненты паркового ландшафта с разных точек зрения. Наиболее комплексной в этом контексте может считаться методика эстетической оценки биоценозов, разработанная В. П. Кудрявыми, включающий две оценочные шкалы – таксационно-фитоценотическую и эмоциональную. Установлено, что результаты анализа эстетических качеств ландшафта сводятся к параметризации объекта (отдельного компонента ландшафта), которые и становятся основой оценки. Важным аспектом существующих покомпонентный методов и подходов является применение количественных показателей, которые ориентированы на оценку состояния компонентов паркового пространства.

Ключевые слова: *эстетика парковой среды, компоненты паркового ландшафта*